

Изјава председнице српске скупштине да ће предлог статута АП Војводине, заједно са законом о његовом спровођењу, ући у скупштинску процедуру почетком следеће године на тренутак је нарушила својеврсну заверу ћутања која некако од почетка прати ову тему. Заправо, не рачунајући пар дана у октобру када га је покрајинска скупштина усвајала, фасцинантна је и помало језовита „заглушујућа тишина“ која окружује овај предлог покрајинског статута, а која је обрнуто пропорционална његовом значају и његовим потенцијалним последицама. Српски медији и странке се релативно детаљно баве Еулексом, нашироко се пише о платама директора јавних предузећа и контроверзама које прате најновију расподелу амбасадорских места. Али о папиру који по многим знацима разбија државу Србију, односно поставља темеље за њену (кон)федерализацију, готово ни речи. Чак се и пословично разгаламљени Ненад Чанак некако ућутао, ваљда да не провоцира и квари ствар која, тренутно, и без њега одлично напредује. Једино нам је, за сваки случај, а и да не буде да нам није речено, за нас задужени извештач Европског парламента Јелко Качин ових дана поручио како ће „гласање о Статуту Војводине бити прави тест демократије и европског карактера Србије“.

Дуго сам се питао како је, својевремено, било могуће да устав из 1974. којим је СФРЈ фактички конфедерализована и постављени темељи њеног будућег распада (што, наравно, не амнестира од одговорности потоње извршиоце и непосредне актере ове смртне пресуде), дакле, како то да један тако рђав, деструктиван и антидржавни акт буде усвојен готово без отпора. Са часним изузетком групе наставника на београдском правном факултету, на челу са професором Михаилом Ђурићем, тадашњи устав, односно претходећи му амандмани, усвојени су практично без речи протеста, у наздравичарској атмосфери, уз салве аплауза „новој фази развоја наше социјалистичке самоуправне заједнице“. А ономе ко је умео да види, све је већ тада било јасно. И да се држава конфедерализује и да „треба бити начисто да је Југославија већ данас готово само географски појам“, те да се „на њеним развалинама, и то под маском доследног развијања равноправности...данас успоставља неколико самосталних, независних, чак међусобно супротстављених националних држава“. Но, мало их је видело – а још мање имало храбрости да то што су видели јасно и јавно каже.

Ваља се подсетити тог времена и тих људи и њихових дискусија објављених у –

забрањеним – *Аналима* Правног факултета у Београду (број 3/1971) не само из поштовања према њиховој памети и храбрости, већ и због узнемиравајуће аналогije између ове две приче. „Смишљене смутње“ гласи подједнако и тада и сада актуелни наслов чувеног текста професора Ђурића, из којег потичу претходни цитати,

а већ и сам наслов прилога професора

Андрије Гамса: „Историјски – промашај, научно – збрка“ речито дијагностификује о чему се ради. Предложене амандмане су оштро критиковали и Стеван Врачар и Коста Чавошки. А за нашу тему можда најактуелније звуче речи Павла Николића („Овим амандманима се нарушава суверност Републике Србије као државе, као и њена равноправност са другим републикама“). Али владајућа идеолошка и политичка матрица је тада говорила да су две покрајине у њеном саставу заправо „богатство Србије“ и њена „компаративна предност“ у односу на друге републике, при чему остаје вечно питање како то да се нико није сетио да, рецимо, на сличан начин „обогати“ Хрватску, Босну или Македонију!? А бојазан да предложеним преносом надлежности на републике и покрајине држава остаје без садржаја и смисла отклањана је ступидном (Бакарићевом) досетком о томе како ће убудуће „федерација да федерира“ интересе република и покрајина.

Идеолошка матрица се у међувремену променила. Ондашња социјалистичко-самоуправна парадигма замењена је актуелном „евро-реформском“ реториком којом врви садашњи предлог статута, али је на делу остала иста малигна комбинација инертности, глупости, страха и опортунизма. Народ углавном гледа своја посла, а елита углавном гледа своје тренутне интересе. А онда се после сви питају „шта нас снађе“ и „како нам се то догодило“.

Прекратак је ово простор да би се поменула сва више или мање проблематична места. Али је, на пример, доста индикативан члан 16 у којем се, поред осталог, каже да „АП Војводина закључује међународне уговоре у областима из своје надлежности“ и да „може основати представништва у регионима Европе и Бриселу“. Уху неизвежбаном за правне финесе можда и може промаћи семантичка нијанса између „закључивања међународних уговора“ о којима говори предлог статута и једино примерене, уставне и законите формулације о склапању „споразума о сарадњи“ уз одобрење владе. Али свакоме ко је последње две деценије живео на овом тлу не може не зазвучати познато – а и претећи – „оснивање представништва у Бриселу“. И не може се не сетити како је и у Хрватској, као и у Словенији и Црној Гори, почетак сецесије пратило стварање „привредних и културних представништава“ по важним западним престоницама, а све ради промоције њихових „привредних, културних, научних итд. капацитета“.

Чак и поједине релативно безазлене и термилошке иновације као што су „главни град“ уместо „седишта покрајинских органа“, или у међувремену изостављени говор о војвођанској „влади“ и „министрима“ уместо садашњег „покрајинског извршног већа“ и „секретара“ и слични примери више него јасно показују и разоткривају што свесне, што несвесне „државотворне“ претензије аутора војвођанског статута. А поготово се те претензије огољују предлозима о оснивању Војвођанске академије наука и уметности, или већ поменутиим „међународним уговорима“ и „представништвима“, као и повремено намерно замућеном хијерархијом покрајинских и републичких органа и надлежности. Уосталом, довољно је само прочитати први члан у којем се Војводина дефинише као „*вишенационална, вишекултурална и вишеконфесионална демократска европска регија*“ (подвукао Ђ.В.), па да се сасвим јасно види да је европско одређење есенцијално, а оно српско („у саставу Републике Србије“) више фактографско, потенцијално променљиво и такорећи факултативно.

Укратко, да резимирамо, предложени статут Војводине увелико надилази своје уставне оквири и контекст прихватљиве и пожељне регионализације и територијалне организације Србије. Многе његове одредбе су у, такорећи, „вриштећој“ несагласности са важећим уставом Србије – али биле би штетне чак и да којим случајем нису. Он је нека врста прелазног „полуустава“ за неку будућу војвођанску полудржаву. А у сваком случају, представља одличну полугу за свако будуће спољно и унутрашње дестабилизовање Србије, угрожавања њеног суверенитета и тумбања њеног уставног устројства. И само нека ми после нико не каже да „није знао“.